

Висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 237 КАС України, за 2010—2011 рр.

Справи зі спорів з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки, зокрема, правового статусу фізичної особи

У зв'язку з тим, що у Переліку держав і періодів бойових дій на їх території, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України (далі — Перелік, КМУ відповідно) від 8 лютого 1994 р. № 63 «Про організаційні заходи щодо застосування Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», відсутні республіки Закавказзя, а також за змістом примітки 6 до зазначеного Переліку стосовно можливості визнання осіб учасниками бойових дій, якщо такі мали

місце в інших країнах після грудня 1979 р., та не зазначені у Переліку, її положення поширюються лише на військових фахівців, які направлялися Генеральним штабом Збройних Сил колишнього Союзу РСР у країни, на території яких велися бойові дії і пільги яким надавалися на підставі довідок 10 Головного управління Генерального штабу Збройних Сил СРСР про їх особисту участь у бойових діях (постанова Верховного Суду України від 3 жовтня 2011 р. у справі № 21-162a11).

Справи зі спорів з приводу реалізації державної політики у сфері економіки

Справи щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної митної служби та її органів, а також за їх зверненнями

1. Аналіз положень МК (чинного на час виникнення спірних правовідносин) та постанов КМУ від 9 квітня 2008 р. № 339 «Про затвердження Порядку здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості товарів» та від 20 грудня 2006 р. № 1766 «Про затвердження Порядку декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, та подання відомостей для її підтвердження» дає підстави вважати, що митні органи мають виключну компетенцію в питаннях перевірки та контролю правильності обчислення декларантом митної вартості.

Разом з тим дискреційні функції митних органів мають законодавчі обмеження у випадках незгоди із задекларованою митною вартістю. До таких обмежень, зокрема, належить процедура консультацій між митним органом і декларантом з метою обґрунтованого вибору підстав для визначення митної вартості та обов'язок послідовного вибору методів (від першого до шостого) визначення митної вартості, як установлено ч. 5 ст. 266 МК (постанова Верховного Суду України від 21 січня 2011 р. у справі № 21-56a10).

2. Дії митного органу щодо застосування шостого (резервного) методу визначення митної вартості товару без послідовного застосування попередніх п'яти,

як це встановлено ч. 5 ст. 266 МК, та без обґрунтування неможливості їх застосування є неправомірними (постанови Верховного Суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-76a10, від 14 листопада 2011 р. у справі № 21-213a11, від 21 листопада 2011 р. у справі № 21-222a11).

3. Передбачене ст. 355 МК порушення митних правил, яке полягає в заявленні у вантажній митній декларації неправдивих відомостей як підстави для звільнення від сплати податків і зборів, що спричинило їх недобори до бюджету, не можна вважати триваючим, а тому за правилами ч. 1 ст. 38 КпАП та ч. 1 ст. 328 МК адміністративне стягнення може бути накладено не пізніше як через два місяці з дня його вчинення (постанови Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-37a11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-97a11).

4. Відповідно до ст. 342 МК перешкоджання посадовій особі митного органу під час здійснення нею митного контролю або провадження в справах про контрабанду та порушення митних правил у доступі до товарів, транспортних засобів і документів, а також непред'явлення в установлений законодавством строк без поважних причин таких товарів, транспортних за-

собів і документів посадовій особі митного органу чи призначеному нею експерту або спеціалісту тягнуть накладення штрафу у розмірі до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

При пред'явленні в установленій законодавством строк усіх затребуваних документів в оригіналі ненадання затребуваних копій документів не охоплюється складом правопорушення зазначеної норми (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-200a11).

5. За змістом ст. 267 МК та чинного законодавства про право інтелектуальної власності при визначенні митної вартості оцінюваних товарів до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, слід додавати роялті у разі, якщо покупець сплачує їх на виконання умови продажу оцінюваних товарів (постанова Верховного Суду України від 31 жовтня 2011 р. у справі № 21-315a11).

6. У разі якщо митний орган, приймаючи вантажну митну декларацію, самостійно визначає мит-

ну вартість товару та пропускає товар на митну територію України (після сплати імпортером передбачених законом податків і зборів), то в подальшому він не має правових підстав для прийняття податкових повідомлень про донарахування податкових зобов'язань, за винятком випадку, коли за наслідками службової перевірки або розгляду кримінальної справи встановлено змову між декларантом і митним органом, спрямовану на заниження обов'язкових платежів.

В інших випадках за умови обґрунтованої підозри, що під час пропуску товарів і транспортних засобів через митний кордон України було допущено порушення законодавства України, митний орган має право продовжити здійснення митного контролю, за наслідками якого донарахувати обов'язкові платежі, якщо протиправні дії декларанта спричинили їх недобір (постанова Верховного Суду України від 7 листопада 2011 р. у справі № 21-223a11).

Справи щодо організації господарської діяльності

7. За змістом п. 11.29 ст. 11 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин); ст. 1 Закону України від 18 січня 2001 р. № 2238-III «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001—2004 років»; п. 2.15 ст. 2 Закону України від 24 червня 2004 р. № 1877-IV «Про державну підтримку сільського господарства України», а також підзаконних актів: розпорядження КМУ від 10 травня 1999 р. № 391, положень Державного класифікатора видів економічної діяльності, затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 26 грудня 2005 р. № 375, використання риболовецьким підприємством у виготовленні сільськогосподарської продукції виловленої морської риби як природного ресурсу загального користування не позбавляє таке підприємство статусу сільськогосподарського товаровиробника (постанови Верховного Суду України від 24 грудня 2010 р. у справі № 21-57a10, від 21 січня 2011 р. у справі № 21-61a10, від 21 січня 2011 р. у справі № 21-73a10).

8. У зв'язку з тим, що суб'єкт підприємницької діяльності у заявці на придбання торгового патенту вказав усі необхідні відомості (реквізити), передбачені ч. 4 ст. 2 Закону України від 23 березня 1996 р. № 98/96-ВР «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) відмова податкового органу з посиланням на відсутність у нього розташованих на території відповідного населеного пункту філій, а також надання ліцензії

на здійснення господарської діяльності з організації та утримання гральних закладів, є необґрунтованою (постанова Верховного Суду України від 23 травня 2011 р. у справі № 21-47a11).

9. Порядок надання у 2009 р. спеціальних дозволів на користування надрами, затверджений Постановою КМУ від 17 червня 2009 р. № 608, може встановлювати додаткові підстави для припинення права користування надрами (таке право надано ч. 4 ст. 26 Кодексу України про надра), але він не може змінювати правило, відповідно до якого у разі незгоди користувачів з припиненням права на користування надрами за неналежне користування, припинення такого права здійснюється у судовому порядку (постанови Верховного Суду України від 25 червня 2011 р. у справі № 21-36a11, від 19 вересня 2011 р. у справі № 21-164a11).

10. За змістом статей 5, 6, 7, 10 Закону України від 5 квітня 2007 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» порушення органом державного нагляду (контролю) вимог цього Закону щодо оформлення та надання суб'єкту господарювання повідомлення (направлення) про перевірку та посвідчення на здійснення перевірки є підставою для недопущення останнім посадових осіб органу до здійснення заходів державного нагляду (контролю). У разі невикористання суб'єктом господарювання цього права такі порушення не є безумовною підставою для скасування рішення органу державного нагляду (контролю), прийнятого за наслідками проведених заходів (постанова Верховного Суду України від 19 вересня 2011 р. у справі № 21-130a11).

Справи щодо державного регулювання цін і тарифів

11. За змістом ч. 3 ст. 9 Закону України від 17 червня 1999 р. № 758-XIV «Про державне регулювання вироб-

ництва і реалізації цукру» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), постанови КМУ від

2 червня 2000 р. № 868 «Про деякі питання державного регулювання виробництва і реалізації цукру», Положення про Державну інспекцію з контролю за цінами, затвердженого постановою КМУ від 13 грудня 2000 р. № 1819, Інструкції про порядок застосування економічних та фінансових (штрафних) санкцій органами державного контролю за цінами, затвердженої спільним наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України і Міністерства фінансів України від 3 грудня 2001 р. № 298/519, Державна інспекція контролю за цінами на виконання покладених на неї завдань має право ухвалювати рішення про застосування відповідно до законодавства адміністративно-господарських санкцій за порушення порядку формування, встановлення та застосування цін (тарифів).

Зазначене рішення відповідно до ч. 3 ст. 9 цього Закону не може бути примусово виконане без звернення органів державного контролю за цінами до суду з позовом про примусове стягнення суми економічних санкцій (постанова Верховного Суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-70a10).

12. Порядок декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари, затверджений постановою КМУ від 17 жовтня 2007 р. № 1222, не зобов'язує суб'єкта господарювання декларувати зміни оптово-відпускних цін на перелічені у п. 1 цього Порядку продовольчі товари із метою подальшого використання такого товару покупцем, зокрема, як сировини для переробки чи як готової продукції (постанова Верховного Суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-71a10).

13. Оскільки тарифи (прейскуранти) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби, затверджені постановою КМУ від 27 серпня 2003 р. № 1351 «Про затвердження тарифів (прейскурантів) на роботи і послуги, що виконуються і надаються за плату установами та закладами державної санітарно-епідеміологічної служби» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), включали податок на додану вартість, то додаткове нарахування такого податку у розмірі 20 % на фіксовані тарифи, затверджені цією постановою, є протиправним (постанови Верховного Суду України від 23 травня 2011 р. у справі

№ 21-34a11, від 25 червня 2011 р. у справі № 21-150a11, від 25 червня 2011 р. у справі № 21-154a11, від 19 грудня 2011 р. у справі № 21-254a11, від 27 грудня 2010 р. у справі № 21-31a10).

14. За змістом пунктів 1, 2 Указу Президента України від 3 жовтня 1992 р. № 493/92 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади» нормативно-правові акти, що видаються органами виконавчої влади та які зачіпають права, свободи й законні інтереси громадян, підлягають державній реєстрації. При цьому державну реєстрацію нормативно-правових актів Київської міської державної адміністрації, в тому числі щодо зміни тарифів на комунальні послуги, здійснює Київське міське управління юстиції.

Також у Рішенні Конституційного Суду України від 25 грудня 2003 р. № 21-рп/2003 у справі за конституційним поданням Президента України та конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин 1, 2, 3, 4 ст. 118, ч. 3 ст. 133, частин 1, 2, 3 ст. 140, ч. 2 ст. 141 Конституції України, ст. 23, п. 3 ч. 1 ст. 30 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII «Про державну службу», статей 12, 79 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», статей 10, 13, 16, п. 2 розд. VII «Прикінцеві положення» Закону України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV «Про столицю України — місто-герой Київ», статей 8, 10 Закону України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV «Про місцеві державні адміністрації», ст. 18 Закону України від 7 червня 2001 р. № 2493-III «Про службу в органах місцевого самоврядування» (справа про особливості здійснення виконавчої влади та місцевого самоврядування у м. Києві) зазначено, що Київська міська державна адміністрація є єдиним в організаційному відношенні органом, який виконує функції виконавчого органу Київської міської ради та паралельно функції місцевого органу виконавчої влади. З питань, віднесених до відання місцевого самоврядування, цей орган підзвітний і підконтрольний Київській міській раді, а з питань здійснення повноважень у сфері виконавчої влади — Кабінету Міністрів України (постанова Верховного Суду України від 28 листопада 2011 р. у справі № 21-246a11).

***Справи щодо управління об'єктами державної (комунальної) власності,
у тому числі про передачу об'єктів права державної
та комунальної власності; здійснення державних закупівель***

15. Відповідно до п. 1 розд. X «Перехідні положення» ЗК (у редакції, що діяла на час прийняття міською радою спірного рішення) у разі прийняття відповідними органами рішення про погодження місця розташування об'єкта або про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельної ділянки до 1 січня 2008 р. передача в оренду таких земельних ділянок із земель державної або комунальної власності здійснюється без проведення земельних торгів.

У зв'язку з цим, а також відповідно до ст. 11, підпункту 9 п. «б» ч. 1 ст. 33 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», статей 181, 184 ЗК, рішення виконкому про надання третій особі дозволу на розроблення проекту землеустрою, прийняте ним у межах, визначених цим Законом повноважень, делегованих йому міською радою згідно із чинним на той час рішенням останньої, було підставою для прийняття міською радою рішен-

ня про затвердження проекту відведення земельної ділянки та передачу її в оренду без проведення земельних торгів (аукціонів; постанови Верховного Суду України від 14 березня 2011 р. у справі № 21-12а11, від 21 листопада 2011 р. у справі № 21-208а11).

16. Органи місцевого самоврядування не можуть скасовувати свої попередні рішення, вносити до них зміни, якщо відповідно до приписів цих рішень виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтере-

сів, і суб'єкти цих правовідносин заперечують проти їх зміни чи припинення.

Акти органів місцевого самоврядування, що не мають нормативного характеру, є актами одноразового застосування, дія яких припиняється фактом їхнього виконання, у зв'язку з чим не можуть бути скасовані чи змінені органом місцевого самоврядування після їх виконання (постанови Верховного Суду України від 6 червня 2011 р. у справі № 21-50а11, від 24 жовтня 2011 р. у справі № 21-309а11).

Справи щодо реалізації спеціальних владних управлінських функцій в окремих галузях економіки

17. Згідно з порядком участі підприємств паливно-енергетичного комплексу у процедурі погашення заборгованості, визначеним ст. 3 Закону України від 23 червня 2005 р. № 2711-IV «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу», виключення з Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу здійснюється у випадку та в порядку, передбаченому підпунктами 3.5.1, 3.5.2 п. 3.5 ст. 3 цього Закону.

Порушення підприємством при наданні звітності за результатами проведених розрахунків строків, встановлених Порядком надання звітності підприємствами,

внесеними до Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу, які беруть участь у процедурі погашення заборгованості, затвердженого наказом Міністерства палива та енергетики України від 22 грудня 2005 р. № 612, не тягне виключення підприємства з Реєстру підприємств паливно-енергетичного комплексу, оскільки відповідно до зазначеного Закону підставою для цього є ненадання вказаної звітності протягом трьох місяців з дня видання Міністерством палива та енергетики України відповідного наказу (постанова Верховного Суду України від 21 лютого 2011 р. у справі № 21-79а10).

Справи зі спорів з приводу забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування

1. Відповідно до положень статей 120 ЗК та 377 ЦК з моменту набуття права власності на жилий будинок (будівлю або споруду) у набувача виникає право (власності чи користування) на земельну ділянку, на якій розміщений цей об'єкт, а з ним — і обов'язок сплачувати земельний податок чи орендну плату (постанови Верховного Суду України від 24 грудня 2010 р. у справі № 21-54а10, від 24 грудня 2010 р. у справі № 21-59а10).

2. За змістом ч. 1 ст. 141 ЗК припинення права користування земельною ділянкою з підстави припинення установи допускається лише у разі, коли припинення останньої виключає правонаступництво (постанова Верховного Суду України від 21 лютого 2011 р. у справі № 21-3а11).

3. За змістом ч. 4 ст. 29 Закону України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) плата за реєстрацію державних актів та пов'язані з нею послуги не повинні стягуватися з громадян, яким земельні ділянки передані безоплатно у власність відповідно до ст. 121 ЗК.

Застосування Державною інспекцією з контролю за цінами економічних санкцій до підприємства за порушення вимог зазначеного Закону повинно здійснюватися у строки, встановлені ст. 250 ГК (поста-

нова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-75а10).

4. Договір іпотеки, що містить застереження про задоволення вимог кредитора чи договір про задоволення вимог іпотекодержателя, укладені до набрання чинності Законом України від 25 грудня 2008 р. № 800-IV «Про запобігання впливу світової фінансової кризи на розвиток будівельної галузі та житлового будівництва», були правостановлюючими документами, на підставі яких проводиться реєстрація права власності на об'єкт нерухомого майна (постанова Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-131а11).

5. За змістом ст. 29 Закону України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), статей 196, 202, 204 ЗК, Тимчасового порядку ведення державного реєстру земель, затвердженого наказом Державного комітету України по земельних ресурсах від 2 липня 2003 р. № 174, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 25 липня 2003 р. за № 641/7962, стягнення регіональною філією Центру Державного земельного кадастру при Державному комітеті України по земельних ресурсах, яка у розумінні зазначеного Закону є місцевим органом державної реєстрації прав, стягнення плати

із громадян за реєстрацію державних актів та пов'язані з нею послуги, яким земельні ділянки передані безоплатно у власність відповідно до ст. 121 ЗК, є протиправним, а застосування економіч-

них санкцій за порушення державної дисципліни цін — обґрунтованим (постанова Верховного Суду України від 21 листопада 2011 р. у справі № 21-305a11).

Справи зі спорів з приводу охорони навколишнього природного середовища

Порядком надання у 2007 р. спеціальних дозволів на користування надрами, затвердженим постановою КМУ від 14 березня 2007 р. № 480, визначена процедура надання таких дозволів у межах території України, її континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони. Пунктом 19 цього Порядку однією з підстав анулювання дозволу визначено невикористання суб'єктом господарської діяльності ділянки надр без поважних причин протягом двох років з початку дії спеціального дозволу.

Згідно з ч. 3 ст. 26 Кодексу України про надра зазначений нормативний акт може визначати додаткові підстави для припинення користування надрами, проте він не може змінювати встановлену цим Кодексом норму, відповідно до якої у разі незгоди користувачів з припиненням права на користування надрами за неналежає користування ними припинення такого права здійснюється у судовому порядку (постанова Верховного Суду України від 19 вересня 2011 р. у справі № 21-164a11).

Справи зі спорів з приводу реалізації податкової політики та за зверненнями податкових органів

Справи щодо реалізації загальних засад оподаткування; погашення зобов'язань платників податків перед державними цільовими фондами

1. Норми Закону України від 23 грудня 2004 р. № 2285-IV «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та законів про внесення змін до нього, якими було введено заборону у 2005 р. проводити реструктуризацію або списання заборгованості суб'єктів господарювання за податками, зборами та зупинено дію підпунктів «в» і «г» підпункту 18.2.1 п. 18.2 ст. 18 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про податок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), не визнані неконституційними. Зазначені закони прийнято пізніше із перелічених вище законодавчих актів, що надає їм перевагу при вирішенні судами питання, нормою якого закону слід керуватися під час розгляду справи.

Положення ст. 68, п. 7 ст. 75 Закону України від 23 грудня 2004 р. № 2285-IV «Про Державний бюджет України на 2005 рік» свідчать про відсутність правових підстав для здійснення органами державної податкової служби списання безнадійного податкового бор-

гу, що виник внаслідок обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) у 2005 бюджетному році (постанова Верховного Суду України від 28 березня 2011 р. у справі № 21-22a11).

2. За змістом ч. 2 ст. 19 Конституції, статей 17, 50 КАС, аналізу завдань, функцій, прав та обов'язків податкових органів, визначених у Законі України від 4 грудня 1990 р. № 509-XII «Про державну податкову службу в Україні» особливості процесуальної правосуб'єктності державної податкової інспекції як суб'єкта владних повноважень в адміністративному судочинстві полягають у можливості звернення до суду лише у разі, якщо таке право передбачено законом.

У зв'язку з цим у податкових органів відсутні повноваження щодо оскарження до адміністративного суду рішення органу місцевого самоврядування про встановлення суб'єкту господарювання додаткових пільг з оподаткування в межах сум, що надходять до територіальної громади (постанова Верховного Суду України від 3 жовтня 2011 р. у справі № 21-206a11).

Справи щодо адміністрування окремих податків, зборів та обов'язкових платежів:

► податку на додану вартість (крім бюджетного відшкодування з податку на додану вартість), що адмініструється органами державної податкової служби

3. За змістом підпункту 7.2.4 п. 7.2 ст. 7 та ст. 9 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР

«Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) за умови фактичного здійснення господарської операції наявність у особи права складати податкові накладні пов'язане з фактом її реєстрації як платника ПДВ. При цьому зазначеним Законом не була передбачена

можливість анулювання свідоцтва платника ПДВ з моменту його видачі.

Помилковим є висновок про те, що позивач не підтвердив своє право на податковий кредит з огляду на визнання судом недійсними установчих документів його контрагента, який видав податкові накладні за цими господарськими операціями, у зв'язку з тим, що ухвалені судові рішення та пов'язане з ним подальше анулювання свідоцтва платника ПДВ не призвели до недійсності всіх договорів, укладених із моменту державної реєстрації такої особи до моменту виключення її з державного реєстру, та не позбавили правового значення податкові накладні, видані відповідно до вимог підпункту 7.2.4 п. 7.2 ст. 7 зазначеного Закону за такими господарськими операціями (постанова Верховного Суду України від 10 грудня 2010 р. у справі № 21-43а10).

4. При визначенні об'єкта оподаткування платник ПДВ, який підпадає під дію п. 11.29 ст. 11 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), і податкове зобов'язання, і податковий кредит декларує за спеціальною (скороченою) податковою декларацією. Оскільки позивач, реалізуючи продукцію, на підставі зазначеної норми не сплачує цей податок до бюджету, а декларує податкові зобов'язання за спеціальною податковою декларацією, використовуючи кошти відповідно до Порядку акумуляції та використання коштів, які нараховуються сільськогосподарськими товаровиробниками — платниками ПДВ щодо операцій з продажу товарів (робіт, послуг) власного виробництва, включаючи продукцію (крім підакцизних товарів), виготовлену на давальницьких умовах із власної сільськогосподарської сировини, затвердженого постановою КМУ від 26 лютого 1999 р. № 271 (втратила чинність на підставі постанови КМУ від 2 квітня 2009 р. № 291), то й податковий кредит із ПДВ, сформований за операціями із придбання основних засобів і послуг, має включатися до тієї самої декларації (постанови Верховного Суду України від 21 січня 2011 р. у справі № 21-53а10, від 31 січня 2011 р. у справі № 21-78а10, від 28 лютого 2011 р. у справі № 21-81а10, від 17 грудня 2010 р. у справі № 21-10а10, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-112а11).

5. За змістом підпунктів 7.4.1, 7.4.5 п. 7.4 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) придбання товарів (робіт, послуг), вартість яких відноситься до складу валових витрат виробництва (обігу) та основних фондів чи нематеріальних активів, що підлягають амортизації, є визначальною умовою для виникнення у платника податку права на формування податкового кредиту.

Невиконання контрагентом свого зобов'язання зі сплати ПДВ до бюджету зумовлює відповідальність та негативні наслідки саме для цієї особи

(постанова Верховного Суду України від 31 січня 2011 р. у справі № 21-42а10).

6. У разі якщо товарність операцій із поставки контрагентом позивачу товару не оспорується, а надані останнім документи є підставою для висновку про сплату ним сум податку в ціні придбання товару безпосередньому постачальнику товару, сума податкового кредиту з ПДВ підтверджена належним чином оформленими податковими накладними та сплачена, застосування підпункту 7.2.1 п. 7.2 ст. 7 Закону України № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на момент виникнення спірних правовідносин) є правильним.

Чинне законодавство України не ставить у залежність виникнення у платника ПДВ права на податковий кредит від дотримання вимог податкового законодавства іншим суб'єктом господарювання, зокрема тим, який не був постачальником товарів (послуг), на вартість яких нарахований ПДВ, що включений платником податку до податкового кредиту (постанова Верховного Суду України від 31 січня 2011 р. у справі № 21-47а10).

7. За змістом п. «а» підпункту 7.7.11 п. 7.7 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) платник ПДВ має право на бюджетне відшкодування незалежно від терміну його реєстрації як платника цього податку, якщо податковий кредит за звітний період сформований внаслідок придбання основних фондів (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-70 а 11).

8. У зв'язку з тим, що строк погашення податкового векселя визначається Законом України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), а не Законом України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (чинного на час виникнення спірних правовідносин), штрафні санкції, передбачені підпунктом 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 останнього Закону, не підлягають застосуванню за порушення строків сплати сум ПДВ, визначених у податкових векселях (постанова Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-238а11).

9. Відповідно до п. 9.2 ст. 9 Закону України від 23 червня 2005 р. № 2711-IV «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» у разі погашення платником податку заборгованості (у тому числі шляхом застосування механізму взаєморозрахунків) на умовах, визначених цим Законом, та у складі, визначеному зазначеною статтею, що підтверджена за встановленим порядком, накладення на платника податку штрафу в розмірі, передбаченому підпунктом 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 Закону України від 21 грудня 2000 р.

№ 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), суперечить зазначеній спеціальній нормі Закону України від 23 червня 2005 р. № 2711-IV «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу» (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-66a11).

10. За змістом підпункту 7.4.1 п. 7.4 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/94-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), п. 5.1, підпункту 5.2.1 п. 5.2 ст. 5 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств», а також п. 1.32 ст. 1 цього Закону понесені суб'єктом господарювання витрати з передпродажної підготовки в мережі роздрібної торгівлі (розвезення готової продукції роздрібним покупцям, розміщення готової продукції у роздрібній мережі) належать до валових витрат, оскільки вони пов'язані з його господарською діяльністю, а отже, правомірно включені до складу його податкового кредиту (постанови Верховного Суду України від 24 жовтня 2011 р. у справі № 21-191a11, від 24 жовтня 2011 р. у справі № 21-325a11).

11. У разі якщо платник податку не скористався правом подачі заяви, передбаченим підпунктом 7.2.6 п. 7.2 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), і не звернувся до податкової інспекції зі скаргою, він не має права включати до податкового кредиту суму ПДВ, не підтверджену податковою накладною.

У разі якщо право платника на податковий кредит підтверджується податковими накладними, отриманими після закінчення податкових періодів, в яких фактично відбулись господарські операції, суми ПДВ, вказані у податкових накладних, можуть бути включені до складу податкового кредиту в податковому періоді, в якому такі податкові накладні отримані (постанова Верховного Суду України від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-245a11).

► бюджетного відшкодування з ПДВ

12. Закон України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) виникнення у платника ПДВ права на податковий кредит не ставить у залежність від дотримання вимог податкового законодавства іншими суб'єктами господарювання. Положення п. 1.8 ст. 1 цього Закону щодо надмірної сплати податку, як необхідної умови його повернення з бюджету платникові, стосується саме цього платни-

ка і сплати ним податку в ціні товарів (послуг) їх постачальникам.

Несплата продавцем чи його контрагентом ПДВ до бюджету у разі фактичного здійснення господарської операції не впливає на формування податкового кредиту покупцем та не є підставою для позбавлення останнього права на відшкодування цього податку, якщо він виконав усі передбачені законом умови отримання такого відшкодування і має всі документальні підтвердження розміру заявленого податкового кредиту (постанова Верховного Суду України від 29 жовтня 2010 р. у справі № 21-14a10).

13. За змістом підпункту 7.4.2 п. 7.4 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) покупець не має права на формування податкового кредиту внаслідок продажу йому (при купівлі ним) товарів (робіт, послуг), що звільнені від оподаткування або не є об'єктом оподаткування згідно зі статтями 3 та 5 цього Закону. У зв'язку з цим зазначена норма стосувалася формування податкового кредиту в податковому обліку покупця з цієї ж господарської операції, внаслідок якої у продавця не виникали податкові зобов'язання, і, відповідно, було відсутнє джерело відшкодування ПДВ покупцю. При цьому за змістом цієї норми не вбачався обов'язок платника коригувати податковий кредит (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-174a11).

14. За змістом підпункту 7.7.2 п. 7.7 ст. 7 Закону України від 3 квітня 1997 р. № 168/97-ВР «Про податок на додану вартість» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) попереднім податковим періодом може бути будь-який податковий період, що передує звітному. У зв'язку з цим визначення суми ПДВ, що підлягає бюджетному відшкодуванню, може здійснюватися за будь-який попередній податковий період, а не лише за період, що передував звітному (постанови Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-231a11, від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-234a11).

► податку на прибуток підприємств

15. Відповідно до підпункту 5.5.1 п. 5.5 ст. 5 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (що був чинний на час виникнення спірних правовідносин) до складу валових витрат відносяться будь-які витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням процентів за борговими зобов'язаннями (у тому числі за будь-якими кредитами, депозитами) протягом звітного періоду, якщо такі виплати або нарахування здійснюються у зв'язку з веденням господарської діяльності платника податку.

Збитковість господарської діяльності не може бути підставою для визначення такої діяльності як негосподарської. Неотримання суб'єктом господарювання доходу від окремої господарської операції не

свідчить про те, що така операція не пов'язана з господарською діяльністю. У зв'язку з цим включення суб'єктом господарювання до складу валових витрат суми відсотків за користування кредитними коштами із цільовим призначенням на здійснення такої господарської операції є правомірним та відповідає підпункту 5.5.1 п. 5.5 ст. 5 зазначеного Закону (постанова Верховного Суду України від 28 лютого 2011 р. у справі № 21-13а11).

16. Віднесення до складу витрат на придбання векселів в окремому податковому обліку фінансових результатів операцій із цінними паперами та деривативами вартості векселів, емітованих покупцями цінних паперів та інших товарів у платника податку, якими здійснено розрахунок за поставлені цінні папери та інші товари, ґрунтується на законі (підпункт 7.6.1 п. 7.6 ст. 7 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) та відповідає позиції Державної податкової адміністрації України (далі — ДПА), викладеній, зокрема, в листі від 19 березня 2008 р. № 2466/6115-0216, а також у п. 2.3 Методичних рекомендацій щодо здійснення перевірок суб'єктів господарювання, які використовують цінні папери у фінансово-господарській діяльності, та порядку документування виявлених порушень податкового законодавства, викладених у додатку до листа ДПА від 23 червня 2006 р. № 11927/7/23-1017.

За змістом підпунктів 7.6.1, 7.6.3 та 7.6.4 п. 7.6 ст. 7 зазначеного Закону формування витрат на придбання цінних паперів не пов'язується з фактом їх наступного продажу (моментом продажу; постанова Верховного Суду України від 11 квітня 2011 р. у справі № 21-23а11).

17. При визначенні доходу за наслідками операцій з надання нерезидентами, які не є платниками податку на прибуток підприємств, послуг із переробки вантажів, суб'єкт господарювання, який у договірних відносинах з нерезидентами виступав як порт та відповідно до свого статусу здійснював види діяльності, передбачені для порту, мав керуватися підпунктом 7.4.3 п. 7.4 ст. 7 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (який був чинний на час виникнення спірних правовідносин), тобто виходити із договірних цін, що не можуть бути меншими за звичайні ціни на такі роботи і послуги, якими згідно з підпунктом 1.20.5 п. 1.20 ст. 1 цього Закону є ціни, встановлені Збірником тарифів на комплекс робіт, пов'язаних із обробленням вантажів у портах України, затвердженим наказом Міністерства транспорту України від 31 жовтня 1995 р. № 392, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 26 грудня 1995 р. за № 476/1012 (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-64а11).

18. Відсотки за користування кредитними коштами, витраченими на придбання цінних паперів, не є

витратами у розумінні підпункту 7.6.3 п. 7.6 ст. 7 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (чинного на час виникнення спірних правовідносин), зі змісту якого вбачається, що витрати слід розуміти як суму коштів, сплачену продавцю цінних паперів, або розмір заборгованості перед ним, у рахунок якої отримано цінні папери.

Згідно з підпунктом 5.5.1 п. 5.5 ст. 5 зазначеного Закону до складу валових витрат відносяться будь-які витрати, пов'язані з виплатою або нарахуванням процентів за борговими зобов'язаннями (у тому числі за будь-якими кредитами, депозитами) протягом звітного періоду, якщо такі виплати або нарахування здійснюються у зв'язку з веденням господарської діяльності платника податку.

У зв'язку з цим віднесення до валових витрат суми відсотків, сплаченої за користування кредитними коштами, витраченими на купівлю цінних паперів, є правомірним (постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-68а11).

19. У зв'язку з тим, що редакція підпункту 7.2.1 п. 7.2 ст. 7 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (у редакції, чинній до 30 липня 2004 р.) передбачала зменшення оподаткованого доходу на суму страхових платежів, сплачених страховою компанією за договорами перестрахування з нерезидентом, зменшення її філією в період дії цієї норми свого валового доходу від страхової діяльності внаслідок перерахування платежів страховій компанії для здійснення останньою перестрахування за укладеними у філії договорами з нерезидентами, є правомірним (постанова Верховного Суду України від 3 жовтня 2011 р. у справі № 21-188а11).

20. За змістом підпункту 1.22.1 п. 1.22 ст. 1, п. 4.1 ст. 4 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) у податковому періоді, на який припадає закінчення строку позовної давності, до валових доходів повинні включатися суми кредиторської заборгованості, щодо якої закінчився строк позовної давності.

Чинне законодавство України не містить застережень щодо обов'язку платника податку за наведених обставин здійснювати будь-яке коригування у бік зменшення валових витрат (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-201а11).

21. За змістом підпункту 7.4.1 п. 7.4 ст. 7 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) дохід, отриманий платником податку від продажу товарів (робіт, послуг), повинен бути не меншим за звичайні ціни на такі товари (роботи, послуги), які діяли на дату такого продажу, у тому випадку, коли договір купівлі-продажу укладається між платником податку і пов'язаною особою.

Обов'язок доведення того, що ціна договору не відповідає рівню звичайної ціни у випадках, визначених цим Законом, покладається на податковий орган.

При визначенні звичайної ціни на об'єкт нерухомості слід враховувати такі умови, як його місце розташування, фізичний стан, а також те, чи здійснювалось поліпшення такого об'єкта. Звичайна ціна об'єкта нерухомості не може бути визначена без належної оцінки зазначених економічних факторів.

З'ясування рівня звичайних цін має відбуватися відповідно до визначеної процедури, а необхідна інформація — надаватися уповноваженим державним органом. У зв'язку з цим будь-які дані, надані приватними структурами чи не уповноваженими на це державними органами (висновки, результати досліджень, витяги з реєстру прав власності на нерухоме майно тощо), не є статистичними документами стосовно звичайних цін на товари (роботи, послуги) та не можуть бути підставою для визначення звичайної ціни.

Для товарів (робіт, послуг), які продаються шляхом прилюдного оголошення умов їх продажу, підпунктом 1.20.3 п. 1.20 ст. 1 зазначеного Закону № 334/94-ВР встановлено спеціальне правило, за яким звичайною визнається ціна, що міститься у такому оголошенні, а відповідно до підпункту 1.20.4 п. 1.20 цієї статті якщо товари (роботи, послуги) продаються з використанням конкурсу, аукціону, біржової пропозиції або їх продаж здійснюється у примусовому порядку згідно із законодавством, звичайною є ціна, отримана при такому продажу (постанова Верховного Суду України від 7 листопада 2011 р. у справі № 21-328а11).

22. За змістом пунктів 1.6, 1.19, 1.31 ст. 1, підпункту 11.3.1 п. 11.3 ст. 11 Закону України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР «Про оподаткування прибутку підприємств» (чинного на час виникнення спірних правовідносин) операція, за якою за придбаний товар набувач розраховується векселями, емітованими третіми особами, є бартерною, у зв'язку з чим підпадає під регулювання ст. 7 зазначеного Закону.

Згідно з підпунктом 7.1.1 цієї статті доходи та витрати від здійснення товарообмінних (бартерних) операцій визначаються, виходячи з договірної ціни такої операції, але не нижчої за звичайні ціни. Доходи, а також суми витрат від операцій, передбачених ст. 7 цього Закону, включаються до складу доходу та валових витрат (підпункт 5.2.9 ст. 5 та підпункт 4.1.3 ст. 4 зазначеного Закону) (постанова Верховного Суду України від 14 листопада 2011 р. у справі № 21-78а11).

► податку з доходів фізичних осіб

23. Оподаткування доходів, отриманих платником єдиного податку з порушенням умов перебування на спрощеній системі оподаткування, повинно здійснюватися із застосуванням правил загальної систе-

ми оподаткування, встановлених, зокрема, Законом України від 22 травня 2003 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) з урахуванням загальних принципів оподаткування, закріплених Конституцією та Законом України від 25 червня 1991 р. № 1251-XII «Про систему оподаткування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), якими встановлювалися засади податкових відносин в Україні (постанова Верховного Суду України від 11 квітня 2011 р. у справі № 21-18а11).

24. За змістом підпункту 8.1.1 п. 8.1 ст. 8 та п. 12.3 ст. 12 Закону України від 22 травня 2005 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) ломбард є податковим агентом, оскільки саме за його посередництва продається майно боржника, саме він нараховує (виплачує) оподатковуваний дохід на користь платника податку та повинен утримувати податок від суми такого доходу за рахунок платника, використовуючи ставку податку, визначену у відповідних нормах цього Закону (постанова Верховного Суду України від 30 травня 2011 р. у справі № 21-69а11).

25. З 1 січня 2004 р. порядок оподаткування доходів фізичних осіб регулювався Законом України від 22 травня 2003 р. № 889-IV «Про податок з доходів фізичних осіб» (Закон втратив чинність 2 грудня 2010 р.), згідно з яким особи, які є учасниками бойових дій не під час Другої світової війни, в тому числі зазначені у статтях 4, 6 Закону України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», не належать до окремої пільгової категорії та мають право на застосування загальної податкової соціальної пільги при додержанні встановленого рівня заробітної плати (постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 67а11).

► плати за землю

26. Застосування органом державної податкової служби штрафних санкцій до платника податку за порушення строків сплати узгодженої суми податкового зобов'язання зі сплати земельного податку відповідно до підпункту 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) є правомірним, оскільки цей Закон є спеціальним законом з питань оподаткування та регулює стягнення фінансових санкцій за порушення строків сплати податків, а Закон України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) встановлює лише строки сплати земельного податку (постанова Верховного Суду України від 12 вересня 2011 р. у справі № 21-203а11).

27. За змістом статей 2, 12 Закону України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю», а також ст. 21 Основ законодавства України про культуру від 14 лютого 1992 р. № 2117-XII, ч. 1 ст. 4 та ч. 5 ст. 5 Закону України від 23 вересня 1997 р. № 540/97-ВР «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (зазначені нормативно-правові акти в редакціях, чинних на час виникнення спірних правовідносин) суб'єкти господарювання, які діють в інформаційній сфері, та заклади культури звільняються від сплати земельного податку лише у разі, якщо повністю утримуються за рахунок державного або місцевих бюджетів (постанова Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-314а11).

28. Відповідно до ч. 1 ст. 25 Закону України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) за прострочення встановлених строків сплати земельного податку справляється пеня у розмірах, визначених законом. Згідно з ч. 1 ст. 26 цього Закону за порушення його норм платники податків несуть відповідальність, передбачену ЗК та законами України.

Таким законом є Закон України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» (що був чинний на час виникнення спірних правовідносин), у преамбулі якого зазначено, зокрема, що він є спеціальним Законом з питань оподаткування, який установлює порядок погашення зобов'язань юридичних та фізичних осіб перед бюджетами та державними цільовими фондами з податків і зборів (обов'язкових платежів), нарахування і сплати пені та штрафних санкцій, що застосовуються до платників податків контролюючими органами, у тому числі за порушення у сфері зовнішньоекономічної діяльності, та визначає процедуру оскарження дій органів стягнення.

У зв'язку з цим спеціальними нормами права у сфері податкового законодавства, зокрема і в частині застосування фінансових санкцій за порушення строків сплати земельного податку, є норми Закону України від 21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами», а загальними — Закону України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю», що встановлюють лише строки сплати цього податку.

У зв'язку з цим висновок про надання пріоритету Закону України від 3 липня 1992 р. № 2535-XII «Про плату за землю» над положеннями Закону України від

21 грудня 2000 р. № 2181-III «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» щодо накладення штрафу за порушення строків сплати земельного податку на підставі підпункту 17.1.7 п. 17.1 ст. 17 останнього Закону є помилковим (постанова Верховного Суду України від 24 жовтня 2011 р. у справі № 21-190а11).

► єдиного податку із суб'єктів малого підприємництва

29. Кошти, отримані підприємством, що є платником єдиного податку за ставкою 10 % суми виручки, з місцевого бюджету у вигляді фінансової допомоги на технічне обслуговування ліфтів, вивезення сміття, придбання контейнерів, благоустрій територій тощо, за змістом ст. 1 Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (у редакції Указу Президента від 28 червня 1999 р. № 746/99, чинній на час виникнення спірних правовідносин) є виручкою від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та підлягають включенню до об'єкта оподаткування єдиним податком (постанова Верховного Суду України від 3 грудня 2010 р. у справі № 21-39а10).

► місцевих податків і зборів (обов'язкових платежів)

30. Суб'єкти підприємницької діяльності, які надають послуги з перевезення пасажирів в автобусах, легкових таксомоторах і маршрутних таксі, міського, приміського і міжміського сполучення в АР Крим, зобов'язані сплачувати збір на розвиток електротранспорту, передбачений Положенням про збір на розвиток пасажирського електротранспорту в Автономній Республіці Крим (додаток 10 до постанови Верховної Ради Автономної Республіки Крим від 19 лютого 2003 р. № 434-3/03 «Про бюджет Автономної Республіки Крим на 2003 рік»), затвердженого Верховною Радою АР Крим у межах повноважень, наданих ст. 39 Закону України від 26 грудня 2002 р. № 380-IV «Про Державний бюджет України на 2003 рік» та підпунктом 14 п. 1 ст. 18, підпунктом 8 п. 2 ст. 26 Конституції АР Крим, затвердженої Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV «Про затвердження Конституції Автономної Республіки Крим» (постанови Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-110а11, від 25 червня 2011 р. у справі № 21-81а11).

Справи зі спорів з приводу реалізації публічної фінансової політики

1. Дата звернення резидентом із позовом до Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті України про стягнення з

нерезидента заборгованості за експортно-імпортним контрактом або дата відправлення позову поштою є датою прийняття позовної заяви судом, внаслідок чого

зупиняється нарахування пені за порушення строків здійснення розрахунків в іноземній валюті, встановлених статтями 1, 2 Закону України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті», і пеня за їх порушення не сплачується (постанова Верховного Суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-63а10).

2. Притягнення суб'єктів господарювання до відповідальності за використання гральних автоматів, у яких не реалізовані фіскальні функції, можливе лише з моменту включення до Державного реєстру реєстраторів розрахункових операцій комп'ютерно-касової системи «Фіскал» (з 1 липня 2008 р.), у зв'язку з тим, що до цієї дати у суб'єктів господарювання не було об'єктивної можливості дотримуватися вимог Закону України від 6 липня 1995 р. № 265/95-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» у частині використання гральних автоматів, що переведені у фіскальний режим роботи (постанови Верховного Суду України від 16 травня 2011 р. у справі № 21-38а11, від 30 травня 2011 р. у справі № 21-89а11, від 6 червня 2011 р. у справі № 21-90а11, від 6 червня 2011 р. у справі № 21-93а11, від 6 червня 2011 р. у справі № 21-95а11, від 6 червня 2011 р. у справі № 21-123а11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-88а11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-86а11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-94а11, від 25 червня 2011 р. у справі № 21-152а11, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-161а11, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-140а11, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-122а11, від 26 вересня 2011 р. у справі № 21-187а11, від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-202а11, від 28 листопада 2011 р. у справі № 21-332а11, від 12 грудня 2011 р. у справі

№ 21-340а11, від 12 грудня 2011 р. у справі № 21-271а11, від 12 грудня 2011 р. у справі № 21-341а11, від 12 грудня 2011 р. у справі № 21-379а11, від 19 грудня 2011 р. у справі № 21-353а11).

3. Моментом вчинення імпоротної операції, зокрема, моментом поставки товару за такою операцією, для цілей застосування статей 2, 4 Закону України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), є момент фактичного перетину імпортованим товаром митного кордону України (постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-108а11).

4. Передбачена ст. 17 Закону України від 19 грудня 1995 р. № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» фінансова санкція є адміністративно-господарською, її застосування врегульоване нормами гл. 27 ГК.

Строки застосування адміністративно-господарських санкцій встановлені ст. 250 ГК, згідно з якою такі санкції можуть бути застосовані до суб'єкта господарювання протягом шести місяців з дня виявлення порушення, але не пізніше як через один рік з дня порушення цим суб'єктом встановлених законодавчими актами правил здійснення господарської діяльності, крім випадків, передбачених законом.

Застосування до суб'єкта господарювання адміністративно-господарської санкції у вигляді штрафу за порушення правил здійснення господарської діяльності пізніше як через один рік з дня такого порушення є неправомірним (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-241а11).

Справи зі спорів з приводу реалізації публічної політики у сферах зайнятості населення та соціального захисту громадян

Справи щодо збору та обліку страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

1. Порядок відшкодування Пенсійному фонду України фактичних витрат на виплату і доставку пенсій, призначених відповідно до п. «б» ст. 13 Закону України від 5 листопада 1991 р. № 1788-ХІІ «Про пенсійне забезпечення» не змінився у зв'язку з набранням 1 січня 2004 р. чинності Законом України від 9 липня 2003 р. № 1058-V «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», оскільки норми останнього не змінювали регулювання спірних відносин (постанова Верховного Суду України від 31 січня 2011 р. у справі № 21-69а10).

2. Відповідно до абз. 2 ч. 12 ст. 20 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), установи

банків приймають від страхувальників платіжні доручення та інші платіжні документи на видачу (перерахування) коштів для виплат заробітної плати (доходу), на які відповідно до цього Закону нараховуються страхові внески, та здійснюють видачу (перерахування) зазначених коштів лише за умови одночасного подання страхувальником платіжних документів про перерахування коштів для сплати відповідних сум страхових внесків або документів, що підтверджують фактичну сплату цих сум. У разі невиконання банками цієї вимоги, вони за рахунок власних коштів у порядку, встановленому Національним банком України, сплачують відповідному територіальному органу Пенсійного фонду України суму, що дорівнює сумі

несплатених страхових внесків, з правом зворотної вимоги до страхувальників щодо відшкодування цієї суми (постанови Верховного Суду України від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-77a10, від 7 лютого 2011 р. у справі № 21-83a10).

3. Страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування не входять до системи оподаткування, на них не поширюються норми податкового законодавства, законодавством не встановлені пільги з нарахування та сплати страхових внесків або звільнення від їх сплати.

Згідно з п. 16 розд. XV «Прикінцеві положення» Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» до приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони України та інші нормативно-правові акти застосовуються в частині, що не суперечить йому. Положення ст. 6 Указу Президента України від 3 липня 1998 р. № 727/98 «Про спрощену систему оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва» про звільнення суб'єктів малого підприємництва, які сплачують єдиний податок, від збору на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування суперечить цьому Закону і не підлягає застосуванню (постанова Верховного Суду України від 11 квітня 2011 р. у справі № 21-27a11).

4. За змістом Закону України від 23 вересня 1999 р. № 1105-XIV «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», що визначає правову основу, економічний механізм та організаційну структуру загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що призвели до втрати працездатності або загибелі застрахованих на виробництві осіб, та Порядку проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, затвердженого постановою КМУ від 11 липня 2001 р. № 826 на виконання ч. 8 ст. 34 цього Закону, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України зобов'язаний відшкодувати виплачені іншими страховиками суми допомоги на поховання лише тих осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, тобто за умов наявності причинного зв'язку їх смерті з одержаним каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я (постанова Верховного Суду України від 23 травня 2011 р. у справі № 21-48a11).

5. Застосування до відповідача штрафних (фінансових) санкцій за несплату страхових внесків, встановлених Законом України від 18 січня 2001 р. № 2240-III «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням», із виплат, які відповідно до Закону України від 9 вересня 2004 р. № 1994-IV «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених ст. 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів», визнані кредиторською заборгованістю Державного бюджету України, є правомірним у зв'язку з тим, що Закон України від 18 січня 2001 року № 2240-III «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» не містить положень, які б звільняли страхувальника від обов'язку нарахування та сплати страхових внесків з таких виплат чи відповідальності за неповноту їх сплати (постанова Верховного Суду України від 30 травня 2011 р. у справі № 21-49a11).

6. Положення абз. 6 ч. 6 ст. 20 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», відповідно до якого перерахування страхових внесків здійснюється страхувальниками одночасно з одержанням (перерахуванням) коштів на оплату праці (виплати доходу) не звільняють страхувальника від обов'язку сплати страхових внесків у 20-денний строк із дня закінчення звітного періоду у зв'язку з неодержанням останнім цих коштів, у зв'язку з тим, що відповідно до ч. 6 ст. 19 цього Закону (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) страхові внески наховуються на суми, зазначені в частинах 1, 2 цієї статті, незалежно від джерел їх фінансування, форми, порядку, місця виплати та використання, а також незалежно від того, чи були зазначені суми фактично виплачені після їх нарахування до сплати (постанови Верховного Суду України від 30 травня 2011 р. у справі № 21-54a11, від 30 травня 2011 р. у справі № 21-55a11, від 30 травня 2011 р. у справі № 21-63a11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-153a11, від 26 вересня 2011 р. у справі № 21-172a11, від 3 жовтня 2011 р. у справі № 21-229a11, від 3 жовтня 2011 р. у справі № 21-182a11, від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-243a11).

7. Відповідно до ч. 6 ст. 106 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» недоїмка зі сплати страхових внесків не підлягає списанню, крім випадків повної ліквідації юридичної особи. До дати внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи підприємство не звільнено від покладених на нього відповідно до зазначеного Закону обов'язків щодо відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пільгових пенсій його працівникам (постанова Верховного Суду України від 30 травня 2011 р. у справі № 21-103a11).

8. У зв'язку з особливостями фінансування страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату

працездатності, виключно цільове використання цих коштів та враховуючи те, що адресна допомога як окремий вид соціальної допомоги не входить до складу розміру пенсії по інвалідності та пенсії у зв'язку з втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України не може нести витрати на виплату державної адресної допомоги (постанови Верховного Суду України від 6 червня 2011 р. у справі № 21-57а11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-59а11, від 20 червня 2011 р. у справі № 21-118а11, від 31 жовтня 2011 р. у справі № 21-128а11, від 14 листопада 2011 р. у справі № 21-346а11, від 14 листопада 2011 р. у справі № 21-343а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 334а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-350а11, від 19 грудня 2011 р. у справі № 21-397а11).

9. Страховиком, який має виплачувати пенсію по інвалідності особі, яка стала інвалідом від нещасного випадку на виробництві на території колишніх республік СРСР, а в разі виплати такої органами Пенсійного фонду України — відшкодувати останньому витрати, є Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України (постанови Верховного Суду України від 6 червня 2011 р. у справі № 21-116а11, від 21 листопада 2011 р. у справі № 21-361а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-204а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-333а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-370а11).

10. За змістом статей 1, 12 Закону України від 14 травня 1992 р. № 2343-ХІІ «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» мораторій на задоволення вимог кредиторів не зупиняє виконання боржником грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків та зборів (обов'язкових платежів), що виникли після дня введення мораторію, а отже, не припиняє заходів, спрямованих на їх забезпечення. За невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань та зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) нараховується неустойка (штраф, пеня), застосовуються інші санкції (постанови Верховного Суду України від 25 червня 2011 р. у справі № 21-113а11, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-144а11, від 5 грудня 2011 р. у справі № 21-348а11).

11. У зв'язку з тим, що предмети перевірки органів Пенсійного фонду України та контрольно-ревізійного управління є різними, повноваження Пенсійного фонду України щодо контролю за дотриманням страховальниками та застрахованими особами вимог законів, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, не виключають компетенцію органів контрольно-ревізійного управління з контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, зокрема шляхом проведення пе-

ревірки правомірності нарахування страхових внесків (постанова Верховного Суду України від 25 червня 2011 р. у справі № 21-132а11).

12. За змістом Закону України від 21 квітня 1999 р. № 606-ХІV «Про виконавче провадження» рішення органу Пенсійного фонду України не є виконавчим документом, тому недоїмка, штраф та пеня стягуються в судовому порядку. У зв'язку з тим, що строки стягнення не є предметом регулювання Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-ІV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ч. 15 ст. 106 цього Закону в контексті положень ч. 14 цієї статті необхідно тлумачити як непоширення строків давності не лише на стягнення недоїмки, пені та штрафів у судовому порядку, а й на прийняття рішення органу Пенсійного фонду України про їх застосування (постанови Верховного Суду України від 25 червня 2011 р. у справі № 21-146а11, від 4 липня 2011 р. у справі № 21-160а11).

13. Строки застосування адміністративно-господарських санкцій, визначені ст. 250 ГК, не застосовуються до порушень щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, оскільки порядок сплати цих внесків, стягнення недоїмки, нарахування штрафів та пені за його порушення регулюються Законом України від 9 липня 2003 р. № 1058-ІV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Частина 15 ст. 106 зазначеного Закону передбачає, що строк давності щодо стягнення недоїмки, пені та штрафів не застосовується (постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-163а11).

14. За змістом положень п. 2 Прикінцевих положень Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-ІV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та ст. 14 Закону України від 5 листопада 1991 р. № 1788-ХІІ «Про пенсійне забезпечення» порядок, за якого витрати на доставку пільгових пенсій покриваються до 1 січня 2005 р. за рахунок коштів Пенсійного фонду України, а з 1 січня 2005 р. — за рахунок коштів Державного бюджету України, стосується лише витрат на виплату та доставку пенсій, призначених особам на підставі ст. 14 останнього Закону.

У зв'язку з тим, що спір стосується стягнення заборгованості з відшкодування фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених працівникам гірничорятувального загону відповідно до п. «а» ч. 1 ст. 13 Закону України від 5 листопада 1991 р. № 1788-ХІІ «Про пенсійне забезпечення» (список № 1), витрати на виплату та доставку пенсій таким особам покриваються підприємством (постанови Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-62а11, від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-178а11).

15. Встановлене Порядком відшкодування Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України Пенсійному фонду України витрат, пов'язаних з виплатою пенсій по інвалідності внаслідок нещасного

випадку на виробництві або професійного захворювання та пенсій у зв'язку із втратою годувальника, який помер внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання, затвердженим постановою правління Пенсійного фонду України та Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України від 4 березня 2003 р. № 5-4/4, правило щодо підписання актів звірки розрахунків підлягає застосуванню лише за відсутності спору.

У разі наявності спору та незгоди на підписання актів звірки розрахунків з боку Фонду вимоги про стягнення таких сум мають вирішуватись у судах адміністративної юрисдикції шляхом пред'явлення органами Пенсійного фонду України позову про стягнення цих сум, а не шляхом пред'явлення вимог про підписання актів звірки (постанови Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-76a11, від 28 листопада 2011 р. у справі № 21-366a11).

► призначення, перерахунку та здійснення страхових виплат із відповідних видів загальнообов'язкового державного соціального страхування

16. Згідно з ч. 3 ст. 63 Закону України від 9 квітня 1992 р. № 2262-XII «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) єдиною підставою для перерахунку розміру пенсії є фактичне підвищення чи введення нових основних та додаткових видів грошового забезпечення та премій для відповідних категорій військово-службовців. Премія для обчислення нового розміру пенсії має тимчасовий характер, виплата її дозволена за наявності передбачених підстав лише в межах видатків, передбачених у кошторисах військових частин для грошового забезпечення військовослужбовців у 2007 р., а тому підстави для перерахунку пенсії відповідно до ст. 63 цього Закону відсутні (постанова Верховного Суду України від 25 червня 2011 р. у справі № 21-58a11).

17. Стаття 37-1 Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII «Про державну службу» та п. 4 постанови КМУ від 31 травня 2000 р. № 865 «Про деякі питання вдосконалення визначення розмірів заробітку для обчислення пенсії» визначають порядок і умови перерахунку пенсій державних службовців, але не визначають час, із якого заробітна плата вважається підвищеною за рахунок виплати премій. Це питання врегульоване Порядком обчислення середньої заробітної плати, затвердженим постановою КМУ від 8 лютого 1995 р. № 100, відповідно до п. 3 якого премії включаються у заробіток того місяця, на який вони припадають згідно з розрахунковою відомістю на заробітну плату, тобто премія, що нарахована і виплачена у певному місяці за результатами роботи у попередньому

місяці, включається у заробіток для обчислення пенсії у тому місяці, в якому вона була нарахована і виплачена (постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-119a11).

18. При обчисленні за правилами ст. 40 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» пенсії наукового працівника, призначеної відповідно до ст. 24 Закону України від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII «Про наукову та науково-технічну діяльність», із періоду, за який враховується заробітна плата для обчислення пенсії, може бути виключений період, який не перевищує 10 відсотків тривалості саме наукового стажу такого працівника (постанова Верховного Суду України від 19 вересня 2011 р. у справі № 21-100a11).

► соціального захисту; соціального захисту та зайнятості інвалідів; соціальних послуг

19. Зі змісту ст. 20 Закону України від 21 березня 1991 р. № 875-XII «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» вбачається, що саме з 16 квітня відповідного року в контролюючого органу виникає право на стягнення несплачених підприємством самостійно сум санкцій у судовому порядку. При цьому на зазначені правовідносини поширюється строк звернення до суду, встановлений ст. 99 КАС, а ч. 4 ст. 20 зазначеного Закону (за змістом якої до правовідносин із стягнення адміністративно-господарських санкцій, передбачених цим Законом, не застосовуються строки, визначені ст. 250 ГК) немає правового значення для вирішення цього спору, оскільки в останній нормі визначено строки застосування адміністративно-господарських санкцій, а не їх стягнення (постанова Верховного Суду України від 21 лютого 2011 р. у справі № 21-9a11).

20. Вихідним критерієм розрахунку державної та додаткової пенсій, визначених статтями 50, 54 Закону України від 28 лютого 1991 р. № 796-XII «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» є мінімальна пенсія за віком, розмір якої відповідно до ст. 28 Закону України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» встановлюється в розмірі визначеного законом прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Положення ч. 3 ст. 28 зазначеного Закону не є перешкодою для застосування зазначеної величини (мінімального розміру пенсії за віком) для розрахунку інших, пов'язаних із нею пенсій чи доплат, оскільки чинним законодавством не встановлено іншого мінімального розміру пенсії за віком, крім передбаченого ч. 1 цієї статті (постанова Верховного Суду України від 14 березня 2011 р. у справі № 21-16a11).

21. Дії Київського центру по нарахуванню та виплаті пенсій і допомоги щодо виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня 2007 р., визначеної Законом України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в розмірі, встановленому ст. 29 Закону України від 19 грудня 2006 р. № 489-V «Про Державний бюджет України на 2007 рік», були правомірними, оскільки виплата зазначеної допомоги здійснювалася в період, коли ця стаття була чинною, а її виконання обов'язковим. Зазначена норма втратила чинність із дня ухвалення Рішення Конституційного Суду України від 9 липня 2007 р. № 6-рп/2007.

Невиплата позивачу зазначеної допомоги у повному розмірі зумовлена не протиправними діями Київського центру по нарахуванню та виплаті пенсій і допомоги, а прийняттям законодавцем неконституційних положень (постанова Верховного Суду України від 30 квітня 2011 р. у справі № 21-61а11).

22. Вимоги про відшкодування шкоди, заподіяної протиправними рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єкта владних повноважень або іншим порушенням прав, свобод та інтересів суб'єктів публічно-правових відносин, розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір.

Спір про нарахування суб'єктом владних повноважень та проведення виплат, встановлених ст. 48 Закону України від 28 лютого 1991 р. № 796-ХІІ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», є публічно-правовим спором, а не цивільно-правовою вимогою, заявленою в адміністративній справі. У зв'язку з цим до таких вимог правила позовної давності, встановлені гл. 19 розд. V ЦК, не застосовуються (постанова Верховного Суду України від 16 травня 2011 р. у справі № 21-29а11).

23. За змістом статей 19, 20 Закону України від 21 березня 1991 р. № 875-ХІІ «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» адміністративно-господарські санкції за невиконання підприємством нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів не сплачуються лише підприємствами, що повністю утримуються за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів.

У разі якщо підприємство частково фінансується за рахунок інших коштів, зокрема, коштів відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати

працездатності, воно не може вважатися організацією, яка повністю утримується за рахунок коштів державного або місцевих бюджетів, і зобов'язане сплачувати зазначені адміністративно-господарські санкції (постанова Верховного Суду України від 20 червня 2011 р. у справі № 21-102а11).

24. За змістом статей 18-20 Закону України від 21 березня 1991 р. № 875-ХІІ «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» норматив робочих місць для забезпечення працевлаштування інвалідів повинен враховуватися підприємством, виходячи з середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу за рік (від загальної чисельності працюючих; постанова Верховного Суду України від 4 липня 2011 р. у справі № 21-159а11).

25. Особливістю пенсійного забезпечення осіб офіцерського складу, прапорщиків і мічманів, військово-вслужбовців надстрокової служби та військової служби за контрактом, осіб начальницького складу органів внутрішніх справ та деяких інших осіб, які мають право на пенсію відповідно до Закону України від 9 квітня 1992 р. № 2262-ХІІ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» і які були відряджені для роботи в органах державної влади та органах місцевого самоврядування або у сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях, вищих навчальних закладах та одержували заробітну плату в порядку і розмірах, установлених для працівників цих органів та організацій, є те, що базою для обчислення і перерахунку пенсії має бути грошове забезпечення, встановлене за військовою (спеціальною) посадою, оскільки пенсія призначається на єдиних засадах після звільнення з військової (спеціальної) служби (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-226а11).

26. У разі якщо особа має право на отримання одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених ч. 13 ст. 21 Закону України від 22 березня 2001 р. № 2331-ІІІ «Про розвідувальні органи України», та одноразової грошової компенсації, встановленої ч. 5 ст. 48 Закону України від 28 лютого 1991 р. № 796-ХІІ «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», виплата повинна здійснюватись за однією з підстав за її вибором (постанова Верховного Суду України від 17 жовтня 2011 р. у справі № 21-227а11).

Справи зі спорів з приводу забезпечення юстиції

1. Закон України від 5 листопада 1991 р. № 1789-ХІІ «Про прокуратуру» не наділяє прокурорів повноваженнями щодо нагляду за законністю виконавчого провадження у кримінальних справах, відкритого за виконавчими листами про стягнення штрафів, конфіскацію майна як видів кримінального покарання та

судових витрат на користь держави. Такий нагляд відповідно до п. 4 ст. 121 Конституції поширюється лише на виконання судових рішень у кримінальних справах, що пов'язані із обмеженням особистої свободи громадян (постанова Верховного Суду України від 21 лютого 2011 р. у справі № 21-10а11).

2. Згідно з ч. 4 ст. 12 Закону України від 14 травня 1992 р. № 2343-XII «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» мораторій на задоволення вимог кредиторів вводиться одночасно з порушенням провадження у справі про банкрутство, про що зазначається в ухвалі господарського суду. Протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів забороняється стягнення на підставі виконавчих документів та інших документів, за якими здійснюється стягнення відповідно до законодавства.

Умови і порядок звернення стягнення на майно за рішеннями судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку, встановлено Законом України від 21 квітня 1999 р. № 606-XIV «Про виконавче провадження». Відповідно

до ч. 6 ст. 64 цього Закону (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин) у разі порушення судом провадження у справі про банкрутство боржника-юридичної особи державний виконавець виносить постанову про зупинення виконавчого провадження, крім виконання провадження зі звернення стягнення на заставлене майно.

У зв'язку з цим дії державного виконавця щодо виділення в окреме провадження виконавчого провадження з виконання виконавчих написів приватних нотаріусів про звернення стягнення на заставлене майно та подальша реалізація цього майна на торгах після порушення господарським судом провадження у справі про банкрутство заставодавця є правомірними і ґрунтуються на правильному застосуванні норм матеріального права (постанова Верховного Суду України від 19 вересня 2011 р. у справі № 21-120a11).

Справи зі спорів щодо відносин у публічній службі

1. Відповідно до Закону України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII «Про державну службу» заробітна плата державних службовців складається з посадових окладів, премій, доплати за ранги, надбавки за вислугу років на державній службі та інших надбавок.

Згідно з ч. 9 ст. 33 цього Закону скорочення бюджетних асигнувань не може бути підставою для зменшення посадових окладів, надбавок до них та фінансування інших, передбачених зазначеним Законом, гарантій, пільг і компенсацій (постанова Верховного Суду України від 3 грудня 2010 р. у справі № 21-44a10).

2. Статтею 26 Закону України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV «Про Державну прикордонну службу України» встановлено граничний розмір компенсаційних виплат на всі можливі випадки втрати працездатності або смерті військовослужбовця, а умови та порядок проведення таких виплат делеговано встановити КМУ. Постанова КМУ від 2 червня 2004 р. № 731, якою визначені умови та порядок проведення компенсаційних виплат у разі загибелі (смерті) або каліцтва військовослужбовця Державної прикордонної служби України не може вважатися такою, що суперечить ст. 26 цього Закону (постанова Верховного Суду України від 4 квітня 2011 р. у справі № 21-24a11).

3. За змістом ч. 4 ст. 2 та ч. 1 ст. 24 Закону України від 25 березня 1992 р. № 2232-XI «Про військовий обов'язок і військову службу» навчання в училищі не є військовою службою, у зв'язку з чим не зарахову-

ється до вислуги років для призначення пенсії військовослужбовця, оскільки на момент виникнення спірних правовідносин зазначений Закон у редакції, чинній до 13 травня 1999 р., що передбачала зарахування періоду навчання у військово-навчальному закладі (військовому лицейі) до проходження військової служби, не діяв (постанови Верховного Суду України від 30 травня 2011 р. у справі № 21-41a11, від 26 вересня 2011 р. у справі № 129a11, від 26 вересня 2011 р. у справі № 21-129a11, від 19 грудня 2011 р. у справі № 21-358a11).

4. У зв'язку з тим, що грошова допомога, передбачена п. 10 постанови КМУ від 17 липня 1992 р. № 393 «Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей» (у редакції, чинній на час виникнення спірних правовідносин), є за своєю суттю одноразовою і особа, яка звільнялась із органів внутрішніх справ у 1997 р., використала право на її отримання, при звільненні з органів податкової міліції у 2005 р. їй обґрунтовано нараховано та виплачено грошову допомогу без урахування періоду попередньої служби (постанова Верховного Суду України від 10 жовтня 2011 р. у справі № 21-232a11).